

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยและแบ่งแยกอำนาจการปกครองออกเป็น 3 อำนาจ คืออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยทั้ง 3 อำนาจมีความเป็นอิสระต่อกัน สำหรับอำนาจตุลาการนั้นเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีทั้งปวง โดยแยกศาลที่ใช้อำนาจตุลาการเป็นศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ศาลยุติธรรม และศาลทหาร ที่ใช้อำนาจตุลาการตามประเภทคดีแตกต่างกันไปและแต่ละศาลก็มีความเป็นอิสระต่อกันเช่นกัน หากกล่าวเฉพาะศาลทหารจะพบว่ามีความแตกต่างกับศาลทั้ง 3 ศาล เนื่องจากรูปแบบการใช้อำนาจตุลาการยังคงผูกพันอยู่กับฝ่ายบริหาร คือ กระทรวงกลาโหม ทำให้เป็นปัญหาต่อการประสิทธิประสาทความยุติธรรม ดังนั้น การวิจัยจึงได้นำเอาประเด็นที่เป็นปัญหาหลักของศาลทหารซึ่งใช้อำนาจตุลาการโดยไม่เป็นอิสระอย่างแท้จริงมาศึกษาและวิจัยโดยกำหนดหัวข้อการวิจัยคือ “การพัฒนารูปแบบศาลทหารที่เป็นอิสระจากอำนาจบริหาร” ซึ่งสามารถสรุปคำตอบจากการวิจัยได้ดังนี้

1. สรุป อภิปรายผล

ศาลทหาร แยกประเภทศาลออกเป็น ศาลทหารปกติ หมายถึง ศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพ ศาลทหารกลาง และศาลทหารสูงสุด เป็นศาลทหารที่พิจารณาพิพากษาคดีความผิดในทางอาญาเป็นปกติประจำ และศาลทหารเฉพาะกิจ หมายถึง ศาลประจำหน่วยทหารและศาลอาญาศึก เป็นศาลทหารที่จัดตั้งขึ้นตามแต่ภารกิจที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว สำหรับการวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยเป็นศาลทหารปกติ และโดยเหตุที่ศาลทหารเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงเป็นองค์กรที่จะต้องมีความเป็นอิสระปราศจากการถูกแทรกแซงโดยอำนาจอื่น แต่กลับพบว่าศาลทหารตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันถูกแทรกแซงโดยฝ่ายบริหาร ซึ่งมีความแตกต่างไปจาก ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และศาลยุติธรรม ดังนั้น การวิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาและวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบที่นำไปสู่การพัฒนารูปแบบศาลทหารใหม่เพื่อให้มีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร

การวิจัยได้วิเคราะห์รูปแบบศาลทหารตามหลักความเป็นอิสระขององค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการใน 3 เรื่อง คือ เรื่องขององค์กร เรื่องของนโยบายกับการบริหาร และเรื่องของตุลาการ ซึ่งพบว่าศาลทหารในปัจจุบันนี้มีปัญหาการถูกแทรกแซงจากอำนาจบริหารมาจาก 2 เรื่อง คือ เรื่องของตุลาการ และเรื่องของนโยบายกับการบริหาร ซึ่งทั้งหมดนั้นมีปัจจัย 5 ด้านที่บ่งชี้ถึงความ เป็นอิสระขององค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ ได้แก่ ด้านองค์กรสังกัดของฝ่ายตุลาการและฝ่ายตุลาการ ด้านองค์ประกอบคณะกรรมการตุลาการทหาร (กตท.) ด้านอำนาจการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการ ด้านองค์คณะตุลาการ และด้านอำนาจการออกข้อบังคับกับระเบียบของศาลทหาร การวิจัยจึงได้ กำหนดประเด็นที่นำไปสู่การวิเคราะห์ถึงความเป็นอิสระของศาลทหาร ด้วยปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ดังกล่าว ซึ่งการวิเคราะห์ได้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัย เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการมีส่วนร่วมออกแบบ,ร่วมออกแบบ และเมื่อได้คำตอบแล้วได้ ใช้วิธีรับฟังความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไขคำตอบ จนกระทั่งได้รูปแบบศาลทหารที่แสดงถึงความเป็นอิสระจากการถูกแทรกแซงโดยฝ่ายบริหารคือ กระทรวงกลาโหม โดยมีคำตอบที่เป็นข้อค้นพบสรุปจากการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1.1 องค์กรสังกัดศาลทหาร

การวิจัยพบว่า ศาลเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการที่เป็นอำนาจหนึ่งของอำนาจอธิปไตย ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นศาลใดก็ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็จะบัญญัติให้มีอำนาจหน้าที่ ภายใต้ขอบเขตของการใช้อำนาจตุลาการที่มีความเป็นอิสระตามหลักการแบ่งแยกอำนาจระหว่าง อำนาจตุลาการ กับ อำนาจบริหาร และ อำนาจนิติบัญญัติ ซึ่งศาลทหาร ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ แม้รูปแบบและขอบเขตอำนาจของแต่ละศาลจะแตกต่างกัน แต่ด้วยเหตุที่ต่าง ก็เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการเหมือนกัน จึงต้องมีความเป็นอิสระจากการแทรกแซงด้วยอำนาจ อื่นเหมือนกัน แต่จากข้อค้นพบของการวิจัยพบว่ารูปแบบของศาลทหารในปัจจุบันยังขาดความเป็น อิสระจากอำนาจบริหาร เนื่องจากกระทรวงกลาโหม ซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจบริหารสามารถที่จะ เข้าไปแทรกแซงการใช้อำนาจของตุลาการจึงมีลักษณะของความแตกต่างของอำนาจตุลาการที่ ศาลทหารไม่เหมือนจากศาลอื่น ๆ ของประเทศ

ข้อค้นพบของการวิจัยสรุปว่า ปัจจุบันศาลทหารมีการจัดองค์กรเหมือนกับ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีการแบ่งกลุ่มงานหรือหน่วยงานออกตามอำนาจและหน้าที่ เป็น 2 ฝ่าย คือ องค์กรฝ่ายตุลาการซึ่งทำหน้าที่ประสิทธิประสาทความยุติธรรมโดยการพิจารณา พิพากษาคดีอันเป็นภารกิจหลัก และองค์กรฝ่ายตุลาการซึ่งทำหน้าที่ด้านตุลาการ อันเป็นภารกิจ สนับสนุนให้องค์กรฝ่ายตุลาการ แต่ด้วยปัจจุบันศาลทหารอยู่ในสังกัดกระทรวงกลาโหมซึ่ง แตกต่างจากศาลอื่น ๆ ของไทยที่เป็นอิสระโดยไม่อยู่ในสังกัดขององค์กรอื่นใด จึงทำให้ทั้งฝ่าย

ตุลาการและฝ่ายธุรการของศาลทหารขาดความเป็นอิสระในการใช้อำนาจตุลาการ เนื่องจากกระทรวงกลาโหมมีอำนาจควบคุมสั่งการองค์กรที่อยู่ในสังกัดได้ทุกองค์กรซึ่งหมายความรวมถึงศาลทหาร ที่ประกอบด้วยศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพ ศาลทหารกลาง และศาลทหารสูงสุด ทั้งฝ่ายตุลาการและฝ่ายธุรการด้วย ซึ่งหากจะให้ศาลทหารมีความเป็นอิสระจะต้องเป็นศาลทหารที่ไม่สังกัดองค์กรฝ่ายบริหารใด เพราะถือว่าองค์กรฝ่ายบริหารนั้นเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจบริหาร จึงเป็นการแทรกแซงโดยอำนาจบริหารย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และศาลยุติธรรมที่ใช้อำนาจตุลาการเหมือนศาลทหารก็ไม่ได้สังกัดองค์กรฝ่ายบริหารใด ๆ จึงเป็นศาลที่มีความเป็นอิสระในการใช้อำนาจตุลาการอย่างแท้จริง และเมื่อข้อค้นพบของการวิจัยได้สรุปว่าศาลทหารไม่อยู่ในสังกัดกระทรวง กลาโหมเพื่อความเป็นอิสระตามตัวบ่งชี้ที่หมายความรวมถึงฝ่ายธุรการศาลทหารต้องอยู่ในสังกัดศาลทหารด้วย

ความเป็นอิสระของศาลทหาร โดยไม่สังกัดกระทรวงกลาโหมนั้น ย่อมทำให้ศาลทหารสามารถใช้อำนาจตุลาการได้ ตามหลักการแบ่งแยกอำนาจอันเป็นหลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์พระประมุข ดังความในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งหากศาลทหารสามารถพัฒนารูปแบบตามข้อค้นพบของการวิจัยนี้ จะทำให้ศาลทหารสามารถที่จะใช้อำนาจหน้าที่ด้านตุลาการในการประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลถึงความเชื่อมั่นของประชาชนและสังคมทั้งในประเทศและระหว่างประเทศต่อการใช้อำนาจตุลาการของศาลทหารเพื่อประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรม

1.2 ด้านองค์ประกอบคณะกรรมการตุลาการทหาร (กตท.)

คณะกรรมการตุลาการทหาร (กตท.) มีอำนาจหน้าที่ในพิจารณาความเหมาะสมของบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกมาจากฝ่ายบริหารในการเสนอให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลทหาร รวมถึงการพิจารณาเสนอตุลาการศาลทหารเมื่อเห็นว่าเหมาะสมที่จะถูกถอดโดยเสนอต่อฝ่ายบริหารที่มีอำนาจในการแต่งตั้งหรือถอดถอน และที่เป็นปัญหาก็คือ องค์ประกอบคณะกรรมการตุลาการทหารจำนวน 14 คนนั้น เป็นกรรมการจากฝ่ายบริหาร จำนวน 9 คน และจากฝ่ายตุลาการพระธรรมนูญจำนวน 5 คน ทำให้สัดส่วนของกรรมการจากฝ่ายบริหารมีมากกว่า ซึ่งส่งผลต่อการนำเสนอผู้ที่เหมาะสมในการแต่งตั้งเป็นตุลาการศาลทหารหรือถูกถอดถอนจากการเป็นตุลาการศาลทหาร การวิจัยพบว่าองค์ประกอบคณะกรรมการตุลาการทหารนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของฝ่ายบริหารที่มีมากกว่าฝ่ายตุลาการพระธรรมนูญศาลทหาร ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการดำรงตำแหน่งตุลาการศาลทหาร การวิจัยจึงได้คำตอบสำหรับปัจจัยบ่งชี้ด้านนี้คือ สัดส่วนของคณะกรรมการตุลาการทหารที่จะไม่ทำให้เป็นการถูกแทรกแซงจากฝ่ายบริหาร จะต้องมียุทธศาสตร์ของฝ่ายตุลาการ

พระธรรมนูญเป็นสัดส่วนข้างมากเด็ดขาด กล่าวคือ มีจำนวนเกินกว่าครึ่งของจำนวนคณะกรรมการตุลาการทหารทั้งหมดและมีฝ่ายบริหารเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสัดส่วนข้างน้อย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับศาลยุติธรรมแล้ว คณะกรรมการตุลาการจะเหมือนกับคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) ของศาลยุติธรรม หรือคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง (ก.ศป.) ของศาลปกครอง ซึ่งมีองค์ประกอบคณะกรรมการที่มาจากผู้พิพากษาศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองมากกว่าผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกเกินกึ่งหนึ่ง เพื่อผลในการลงมติ

ข้อสรุปของการวิจัยในปัจจุบันชี้ความเป็นอิสระของศาลทหาร จากองค์ประกอบคณะกรรมการตุลาการทหารที่พบว่า กรรมการที่มาจากฝ่ายบริหาร มีจำนวนมากกว่าฝ่ายตุลาการพระธรรมนูญ แสดงถึงการถูกแทรกแซงของฝ่ายบริหารในชั้นตอนนี้ ซึ่งเป็นชั้นตอนที่มีความสำคัญต่อการดำรงตำแหน่งตุลาการศาลทหาร ซึ่งย่อมส่งผลโดยตรงต่อการใช้อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีที่อาจจะต้องผูกพันกับอำนาจของฝ่ายบริหาร เนื่องจากเป็นฝ่ายที่สามารถให้คุณให้โทษแก่ตุลาการศาลทหารได้

1.3 อำนาจการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหาร

ในปัจจุบันอำนาจการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหาร เป็นของฝ่ายบริหารที่ได้รับมอบพระราชอำนาจจากพระมหากษัตริย์ ซึ่งย่อมหมายความว่าตุลาการศาลทหารเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ แต่ต้องถูกแต่งตั้งและถอดถอนโดยฝ่ายบริหารที่เป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร จึงแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป็นการให้อำนาจบริหารเข้าแทรกแซงอำนาจตุลาการ ซึ่งย่อมขัดต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีการแย่งแยกอำนาจในการปกครองประเทศอย่างชัดเจน ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนั้น การวิจัยจึงสรุปจากข้อค้นพบนี้โดยให้อำนาจการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหาร เป็นของฝ่ายตุลาการพระธรรมนูญ ที่ได้รับมอบพระราชอำนาจจากพระมหากษัตริย์แทนฝ่ายบริหาร ซึ่งจะทำให้ตุลาการศาลทหารมีความรับผิดชอบต่ออำนาจตุลาการเท่านั้น โดยไม่ต้องกังวลกับอำนาจฝ่ายบริหาร ทั้งก่อนได้รับการแต่งตั้ง และระหว่างการดำรงตำแหน่งตุลาการศาลทหาร และผลรับที่ตามมาก็คือ ประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมของตุลาการศาลทหาร

1.4 ด้านองค์คณะตุลาการศาลทหาร

องค์คณะตุลาการศาลทหาร เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการที่ใช้โดยศาลทหาร เพราะทำหน้าที่ชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีทั้งในปัญหาข้อกฎหมาย และปัญหาข้อเท็จจริง ข้อค้นพบจากการวิจัยสรุปว่า ปัจจุบันองค์คณะตุลาการของศาลทหารชั้นต้น ศาลทหารชั้นอุทธรณ์ และศาลทหารชั้นฎีกา ประกอบด้วยตุลาการ 2 ประเภท คือ ตุลาการพระธรรมนูญ ซึ่งเป็นตุลาการโดยแท้ เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญทางด้านกฎหมาย และทำหน้าที่ด้านเดียว

คือ พิจารณาพิพากษาคดี ส่วนตุลาการร่วมทำหน้าที่ 2 ด้าน คือ เป็นตุลาการของศาลทหารที่ร่วมพิจารณาพิพากษาคดี กับ ทำหน้าที่ฝ่ายบริหารของกระทรวงกลาโหมไปพร้อมกับตำแหน่งตุลาการศาลทหารด้วย โดยไม่จำเป็นต้องมีความรู้ความชำนาญทางด้านกฎหมาย แต่มีความรู้ความชำนาญทางด้านการทหาร ความมั่นคง วินัยทหาร และวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงแห่งคดี และด้วยเหตุที่ขอบเขตอำนาจของตุลาการร่วมนั้นเหมือนกันกับขอบเขตอำนาจของตุลาการพระธรรมนูญ กล่าวคือ มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย จึงสะท้อนถึงการแทรกแซงอำนาจตุลาการจากอำนาจบริหารในเรื่องของ “ขอบเขตอำนาจหน้าที่” ทั้งในองค์คณะตุลาการของศาลทหารชั้นต้น ศาลทหารชั้นอุทธรณ์ และศาลทหารชั้นฎีกา

นอกจากนี้ จากที่ปัจจุบันมีตุลาการร่วมเป็นสัดส่วนข้างมากในองค์คณะตุลาการศาลทหารชั้นต้น และศาลทหารชั้นอุทธรณ์ โดยมีตุลาการพระธรรมนูญ เป็นสัดส่วนข้างน้อยนั้น ส่งผลให้อำนาจบริหารอยู่เหนืออำนาจตุลาการในการวินิจฉัยชี้ขาดด้วยมติขององค์คณะตุลาการทั้งในศาลทหารชั้นต้น และศาลทหารชั้นอุทธรณ์ เนื่องจากตุลาการร่วมที่เป็นฝ่ายบริหารมีสัดส่วนเป็นจำนวนที่มากกว่า ฝ่ายตุลาการพระธรรมนูญ ดังนั้น องค์คณะตุลาการศาลทหารชั้นต้น และองค์คณะตุลาการศาลทหารชั้นอุทธรณ์ตามรูปแบบปัจจุบันจึงสะท้อนถึงการแทรกแซงอำนาจตุลาการจากอำนาจบริหาร โดยมีเหตุมาจาก “สัดส่วน” ที่ส่งผลให้อำนาจบริหารอยู่เหนืออำนาจตุลาการดังกล่าว เป็นเหตุให้อำนาจตุลาการขาดความเป็นอิสระจากอำนาจบริหารในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีหรือขาดความเป็นอิสระจากอำนาจบริหารในการพิจารณาพิพากษา ซึ่งหมายถึงความไม่เป็นอิสระจากอำนาจบริหารขององค์คณะตุลาการ ในศาลทหารชั้นต้น และศาลทหารชั้นอุทธรณ์นั่นเอง

สำหรับองค์คณะตุลาการของศาลทหารชั้นฎีกาในปัจจุบันนั้น แม้จะถูกแทรกแซงจากอำนาจบริหารได้ในเรื่องของ “ขอบเขตอำนาจหน้าที่” จากการทำตุลาการร่วมมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีทั้งในปัญหาข้อกฎหมาย และปัญหาข้อเท็จจริงเหมือนกันกับขอบเขตอำนาจของตุลาการพระธรรมนูญ แต่เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ประกอบด้วย ตุลาการพระธรรมนูญในสัดส่วนที่มากกว่า ตุลาการร่วม จึงส่งผลให้มติที่ได้จากองค์คณะตุลาการนั้นมาจากอำนาจตุลาการ คือ จากฝ่ายตุลาการพระธรรมนูญที่มีสัดส่วนมากกว่า ซึ่งทำให้้องค์คณะตุลาการในศาลทหารชั้นฎีกายังคงมีความเป็นอิสระจากอำนาจบริหาร ในเรื่องของ “สัดส่วน” ข้อค้นพบจากการวิจัยจึงสรุปว่า องค์คณะตุลาการในศาลทหารสูงสุดหรือศาลทหารชั้นฎีกา จึงไม่มีปัญหาของการถูกแทรกแซงจากฝ่ายบริหาร จากในเรื่องของสัดส่วนในองค์คณะตุลาการ แต่ถึงกระนั้นก็ตามยังคงเป็นปัญหาของขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่ให้ตุลาการร่วมที่ไม่มีองค์ความรู้และประสบการณ์ด้านกฎหมาย แต่เมื่อมา

อำนาจพิจารณาพิพากษาปัญหาข้อกฎหมายในองค์คณะตุลาการศาลทหารชั้นนี้ด้วย จึงอาจส่งผลกระทบต่อการวินิจฉัยที่ชอบด้วยกฎหมายได้

ดังนั้น ด้วยความไม่เป็นอิสระขององค์คณะตุลาการตามรูปแบบปัจจุบัน ในเรื่องของ “ขอบเขตอำนาจหน้าที่” และในเรื่องของ “สัดส่วน” ดังที่กล่าวมาข้างต้น การวิจัยจึงสรุปจากข้อค้นพบได้ว่า รูปแบบขององค์คณะตุลาการศาลทหารชั้นต้น และชั้นอุทธรณ์ ควรจะประกอบด้วยตุลาการร่วมที่มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดเฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงแห่งคดี โดยเป็นสัดส่วนข้างน้อย และมีตุลาการพระธรรมนูญ ที่มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายแห่งคดี เป็นสัดส่วนข้างมาก

ส่วนศาลทหารชั้นฎีกา รูปแบบขององค์คณะตุลาการในปัจจุบันสรุปว่า แม้องค์คณะตุลาการศาลทหารจะมีตุลาการร่วมเป็นสัดส่วนข้างน้อย โดยมีตุลาการพระธรรมนูญเป็นสัดส่วนข้างมาก ซึ่งส่งผลให้องค์คณะตุลาการศาลทหารชั้นฎีกายังคงมีความเป็นอิสระจากอำนาจบริหาร ในเรื่องของ “สัดส่วน” ก็ตาม แต่โดยเหตุที่ปัญหาข้อเท็จจริงนั้น ได้มีการสืบพยานและแสดง หลักฐานให้ข้อเท็จจริงปรากฏ พร้อมกับมีการวินิจฉัยด้วยดุลพินิจขององค์คณะตุลาการศาลทหารชั้นต้น และทบทุนดุลพินิจนั้นจากองค์คณะตุลาการศาลทหารชั้นอุทธรณ์อีกชั้นหนึ่งแล้ว ดังนั้น ในศาลทหารชั้นฎีกาจึงไม่จำเป็นต้องมีตุลาการร่วมเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดต่อปัญหาข้อเท็จจริงเดียวกันนั้นอีก ตุลาการร่วมจึงไม่จำเป็นต้องมีในองค์คณะตุลาการศาลทหารชั้นฎีกา อีกทั้งด้วยเหตุที่ตุลาการพระธรรมนูญทุกคนนอกจะมีความรู้และประสบการณ์ในด้านกฎหมายแล้ว ยังมีความรู้และประสบการณ์ทางด้านวินัยทหาร การทหาร ความมั่นคง และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงคดีอยู่ด้วย เนื่องจากก่อนที่จะได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตุลาการพระธรรมนูญ เคยเป็นฝ่ายกฎหมายของหน่วยทหารมาก่อนแล้วทุกคน ด้วยเหตุนี้ การวิจัยจึงสรุปจากข้อค้นพบได้ว่า รูปแบบขององค์คณะตุลาการศาลทหารชั้นฎีกา ควรจะประกอบด้วยตุลาการพระธรรมนูญ เท่านั้น

ผลจากการวิเคราะห์ตามที่สรุปมานั้น มีเหตุผลสนับสนุนสรุปได้ว่า เนื่องจากตุลาการร่วมเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องการทหาร ความมั่นคง การปกครองบังคับบัญชาและวินัยทหาร จึงเหมาะสมต่ออำนาจการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริง ส่วนตุลาการพระธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาด ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย เพราะจากการที่ตุลาการพระธรรมนูญนั้น นอกจากจะมีความรู้และความชำนาญทางด้านกฎหมายแล้ว ยังมีความรู้ความชำนาญทางด้าน การทหาร ความมั่นคง การปกครองบังคับบัญชาและวินัยทหาร ตามที่พึงมีต่อการวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงแห่งคดีด้วย เนื่องจากตุลาการพระธรรมนูญทุกคนเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรที่เคยดำรงตำแหน่งในฝ่ายบริหารของกระทรวงกลาโหมมาก่อนดังที่กล่าวแล้ว นอกจากนี้ การวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อกฎหมายนั้น หากตุลาการพระธรรมนูญได้เข้ามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยน

มุมมองและร่วมวิเคราะห์เหตุผล ตลอดจนได้ร่วมวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริงด้วยแล้ว ก็จะทำให้การวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อกฎหมาย รวมถึงการนำบทบัญญัติของกฎหมายมาปรับใช้ หรือปรับเข้ากับข้อเท็จจริงแห่งคดีที่ได้รับการวินิจฉัยชี้ขาดเป็นข้อยุติแล้ว เป็นไปอย่างถูกต้องตรงตามกฎหมาย โดยมีเหตุมีผลที่ปวงชนคนทั่วไปสามารถเข้าใจได้รองรับ ซึ่งจะส่งผลให้คู่ความและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงสังคม โดยทั่วไปเกิดการยอมรับและเชื่อมั่นศรัทธาอันเป็นความชอบธรรม และเป็นหลักสำคัญในการดำรงความยุติธรรม

นอกจากนี้ ในส่วนของปัญหาข้อเท็จจริงที่มีการเสนอหลักฐานและสืบพยานเพื่อให้ข้อเท็จจริงปรากฏแล้ว ในศาลทหารชั้นต้นนั้น ยังอาจมีการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงขึ้นสู่ศาลทหารชั้นอุทธรณ์ได้อีก ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลที่ยังคงต้องมีตุลาการร่วม อยู่ร่วมด้วยทั้งในองค์คณะตุลาการของศาลทหารชั้นต้น และศาลทหารชั้นอุทธรณ์ ดังกล่าวข้างต้น เพื่อช่วยวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริง ส่วนศาลทหารชั้นฎีกา มีหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีตามสำนวนของศาลทหารชั้นต้นที่ได้รับการทบทวนดุลพินิจโดยศาลทหารชั้นอุทธรณ์แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีตุลาการร่วมในองค์คณะตุลาการของศาลทหารชั้นฎีกา ซึ่งจะทำให้ศาลทหารสามารถดำรงความยุติธรรมได้โดยปราศจากความคลางแคลงใจต่อความเป็นอิสระขององค์คณะตุลาการศาลทหาร

1.5 อำนาจการออกข้อบังคับและระเบียบของศาลทหาร

ข้อบังคับและระเบียบศาลทหาร เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดขั้นตอน และวิธีการดำเนินงานของฝ่ายตุลาการ และฝ่ายธุรการศาลทหาร แต่ด้วยปัจจุบันพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้บัญญัติให้การออกข้อบังคับและระเบียบของศาลทหารดังกล่าวเป็นอำนาจฝ่ายบริหารของกระทรวงกลาโหม จึงแสดงถึงความไม่เป็นอิสระจากอำนาจบริหารอย่างชัดเจนทั้งฝ่ายตุลาการ และฝ่ายธุรการ

คำตอบจากข้อค้นพบของการวิจัยสรุปว่า หากจะให้รูปแบบการออกข้อบังคับและระเบียบของศาลทหารมีความเป็นอิสระนั้น จะต้องให้ฝ่ายตุลาการพระธรรมนูญ มีอำนาจในการกำหนดข้อบังคับและระเบียบของศาลทหาร เพราะฝ่ายตุลาการพระธรรมนูญ เป็นตุลาการ โดยแท้ จึงย่อมเข้าใจทั้งเนื้อหาและรูปแบบของข้อบังคับ และระเบียบที่มีความเหมาะสมต่อการใช้อำนาจตุลาการที่จะทำให้การดำเนินงานทั้งของฝ่ายตุลาการและฝ่ายธุรการศาลทหารมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากข้อบังคับและระเบียบดังกล่าว เป็นการกำหนดขั้นตอนและวิธีการในการใช้อำนาจตุลาการเพื่อการประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมอันเป็นภารกิจหลักของศาลทหาร รวมถึงการทำงานในภารกิจด้านธุรการเพื่อสนับสนุนภารกิจหลักดังกล่าวด้วย ดังนั้น อำนาจการออกข้อบังคับและระเบียบที่เป็นอิสระตามรูปแบบที่ได้จากผลการวิจัยนี้ จึงสะท้อนถึงความเป็นอิสระในทางนโยบายและการบริหารของศาลทหารด้วย

2. รูปแบบศาลทหารที่เป็นอิสระจากอำนาจบริหาร

จากผลของข้อสรุปที่ชี้ให้เห็นถึงความไม่เป็นอิสระของศาลทหารจากอำนาจบริหารตามปัจจัยบ่งชี้ความเป็นอิสระทั้ง 5 ด้านดังกล่าวซึ่งการวิจัยได้วิเคราะห์หาคำตอบและสรุปรูปแบบศาลทหารที่เป็นอิสระจากอำนาจบริหาร ได้ดังนี้

2.1 รูปแบบองค์กรสังกัดศาลทหาร

รูปแบบใหม่ขององค์กรสังกัดศาลทหาร คือ รูปแบบที่ให้ศาลทหารเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระ โดยไม่อยู่ในสังกัดขององค์กรที่ใช้อำนาจบริหารหรือองค์กรอื่นใด เช่นเดียวกับศาลยุติธรรม และให้ศาลทหารทุกศาล มีฝ่ายธุรการเป็นองค์กรในสังกัดโดยตรงทุกศาล

2.2 รูปแบบองค์ประกอบคณะกรรมการตุลาการทหาร (กตท.)

รูปแบบใหม่ของคณะกรรมการตุลาการทหาร (กตท.) คือ รูปแบบที่ประกอบด้วยฝ่ายตุลาการพระธรรมนูญในสัดส่วนข้างมากเด็ดขาด กล่าวคือ มีจำนวนเกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการตุลาการทหารทั้งหมด โดยมีฝ่ายบริหารเป็นองค์ประกอบในสัดส่วนข้างน้อย

2.3 รูปแบบอำนาจการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหาร

รูปแบบใหม่ของการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร และศาลทหารกรุงเทพ อันเป็นศาลชั้นต้น คือ รูปแบบที่ให้ฝ่ายตุลาการพระธรรมนูญ มีอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารดังกล่าวทั้งหมด

2.4 รูปแบบองค์คณะตุลาการศาลทหาร

รูปแบบการใหม่ขององค์คณะตุลาการศาลทหาร เป็นดังนี้

1) ศาลทหารชั้นต้น องค์คณะตุลาการ ประกอบด้วย ตุลาการพระธรรมนูญ เป็นสัดส่วนเสียงข้างมากเกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนองค์คณะตุลาการศาลทหารทั้งหมด โดยมีตุลาการร่วมเป็นองค์ประกอบเสียงข้างน้อย

2) ศาลทหารชั้นอุทธรณ์ องค์คณะตุลาการ ประกอบด้วย ตุลาการพระธรรมนูญ เป็นสัดส่วนข้างมากเกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนองค์คณะตุลาการทั้งหมด โดยมีตุลาการร่วมเป็นองค์ประกอบเสียงข้างน้อย

3) ศาลทหารชั้นฎีกา องค์คณะตุลาการทั้งหมด ประกอบด้วย ตุลาการพระธรรมนูญ โดยไม่มีตุลาการร่วมเป็นองค์ประกอบอยู่ด้วย

ขอบเขตอำนาจของตุลาการศาลทหารมีรูปแบบ ดังนี้

- 1) ตุลาการพระธรรมนูญ มีอำนาจวินิจฉัยทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง
- 2) ตุลาการร่วม มีอำนาจวินิจฉัยเฉพาะปัญหาข้อเท็จจริง

2.5 รูปแบบอำนาจการออกข้อบังคับและระเบียบของศาลทหาร

รูปแบบการใหม่ของการออกข้อบังคับและระเบียบของศาลทหาร คือ รูปแบบที่ให้ฝ่ายตุลาการพระธรรมนูญ มีอำนาจในการออกข้อบังคับและระเบียบของศาลทหารทั้งหมด

จากผลสรุปรูปแบบศาลทหารที่เป็นอิสระจากอำนาจบริหารตามผลการวิเคราะห์ใน 5 ปัจจัยบ่งชี้นี้ ย่อมเห็นถึงความเป็นอิสระของศาลทหาร ที่สามารถใช้อำนาจตุลาการได้อย่างแท้จริง โดยไม่มีการแทรกแซงของฝ่ายบริหาร ซึ่งย่อมส่งผลต่อการประสิทธิประสาทความยุติธรรมที่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อความยุติธรรมและสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนต่อองค์กรศาลทหาร

3. ข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปรูปแบบศาลทหารที่เป็นอิสระจากอำนาจบริหารดังที่ได้สรุปมาข้างต้น หากจะให้มีการนำไปสู่การดำเนินการเพื่อพัฒนารูปแบบศาลทหารใหม่ให้มีความเป็นอิสระจากการถูกแทรกแซงโดยฝ่ายบริหารแล้ว การวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ด้านนโยบาย

ด้วยเหตุที่ศาลทหารเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ ซึ่งเป็นอำนาจหนึ่งของรัฐหรือประเทศ และประกอบกับศาลทหารนั้นถูกกำหนดอำนาจหน้าที่จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์เป็นพระราชบัญญัติ คือ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498

ดังนั้น การจะพัฒนารูปแบบศาลทหารให้มีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหารตามรูปแบบใหม่ได้นั้น จึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้เป็นนโยบายในระดับชาติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 257 (2) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อจัดความเหลื่อมล้ำ ประกอบมาตรา 258 ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล โดยมีการกำหนดด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมไว้ ซึ่งการวิจัยได้ค้นพบถึงรูปแบบศาลทหารให้มีความเป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร เพื่อให้เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการอย่างแท้จริง จึงอยู่ในขอบเขตของการปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญฯ ฉบับนี้ ดังนั้น การวิจัยจึงเสนอแนะให้กำหนดเป็นนโยบายระดับชาติ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปศาลทหารตามรูปแบบที่ได้จากการวิจัยนี้ เพื่อให้ศาลทหารมีรูปแบบใหม่ที่เป็นอิสระจากฝ่ายบริหาร คือ กระทรวงกลาโหม เพื่อให้เป็นศาลเฉพาะที่ใช้อำนาจตุลาการสำหรับคดีทางด้านการทหารและความมั่นคงของประเทศ

3.2 ด้านการบริหาร

เมื่อมีการกำหนดเป็นนโยบายระดับชาติตามข้อเสนอแนะข้อ 3.1 แล้วคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติตาม พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 จะต้องดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการพัฒนาสาธการ และกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการโดยมีการกำหนดขั้นตอน วิธีการ และระยะเวลาในการดำเนินการให้ชัดเจนเป็นเอกภาพ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 259

3.3 ด้านกฎหมาย

เนื่องจากสาธการเป็นองค์กรหนึ่งของอำนาจตุลาการ ดังนั้น หากจะให้มีการปฏิรูปรูปแบบสาธการให้มีความเป็นอิสระได้นั้น จำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อรองรับองค์กรสาธการรูปแบบใหม่ตามผลของการวิจัย ดังนั้น การวิจัยจึงเสนอแนะด้านกฎหมายซึ่งสามารถดำเนินการได้ 2 วิธี คือ

วิธีแรก คือ การยกร่างกฎหมายเป็นพระราชบัญญัติขึ้นใหม่ทั้งฉบับ โดยมีโครงสร้างเนื้อหาประกอบด้วยปัจจัยบ่งชี้ความเป็นอิสระ 5 ด้าน ได้แก่ ความเป็นอิสระด้านองค์กรสังกัดของฝ่ายตุลาการและฝ่ายธุรการสาธการ ด้านองค์ประกอบคณะกรรมการตุลาการทหาร (กตท.) ด้านอำนาจการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการสาธการ ด้านองค์คณะตุลาการสาธการ รวมถึงความเป็นอิสระด้านอำนาจการออกข้อบังคับและระเบียบสาธการ

วิธีที่สอง คือ การปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธรรมนูญสาธการ พ.ศ. 2498 ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการจัดตั้ง วิธีพิจารณาคดี และการดำเนินงานของสาธการ ตลอดจนการแต่งตั้งและการให้ตุลาการสาธการพ้นจากตำแหน่ง โดยมีโครงสร้างเนื้อหาตามบทบัญญัติของมาตราที่เกี่ยวข้องในปัจจัยบ่งชี้ความเป็นอิสระ 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านองค์กรสังกัด

ปัจจุบัน พระราชบัญญัติธรรมนูญสาธการ พ.ศ. 2498 มาตรา 5 วรรคแรก บัญญัติว่า “สาธการทั้งหลายตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สังกัดอยู่ในกระทรวงกลาโหม” จึงส่งผลให้สาธการทั้งระบบเป็นองค์กรสังกัดของกระทรวงกลาโหมและเป็นเหตุให้อำนาจบริหารที่ใช้โดยกระทรวงกลาโหมสามารถแทรกแซงองค์กรสาธการได้

ดังนั้น หากจะให้องค์กรสังกัดฝ่ายตุลาการและฝ่ายธุรการของสาธการมีรูปแบบตามผลของการวิจัยนี้ จึงต้องแก้ไขและเพิ่มเติม มาตรา 5 วรรคแรก ดังกล่าวให้บทบัญญัติมีความสอดคล้องกับรูปแบบองค์กรสังกัดใหม่ของสาธการโดยให้ศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพ ศาลทหารกลาง และศาลทหารสูงสุด เป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระโดยไม่อยู่ในสังกัดขององค์กรที่ใช้อำนาจบริหารหรือองค์กรอื่นใดและให้ศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร

ศาลทหารกรุงเทพ ศาลทหารกลาง และศาลทหารสูงสุด ดังกล่าวนั้นมีหน่วยงานรับผิดชอบงานธุรการเป็นส่วนราชการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลสังกัดอยู่ในทุกศาลโดยมีหัวหน้าหน่วยงานคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อตุลาการพระธรรมนูญผู้เป็นหัวหน้าศาลแต่ละศาลนั้น

2) ด้านองค์ประกอบคณะกรรมการตุลาการทหาร (กตท.)

ปัจจุบัน การที่สัดส่วนของคณะกรรมการตุลาการทหาร (กตท.) ประกอบด้วยฝ่ายบริหาร จำนวน 9 คน กับฝ่ายตุลาการพระธรรมนูญ จำนวน 5 คน นั้นเป็นไปตามข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. 2528 ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมออกโดยอาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498

ดังนั้น หากจะให้คณะกรรมการตุลาการทหาร (กตท.) มีรูปแบบตามผลของการวิจัยนี้ จึงต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายรองรับความเป็นอิสระตามรูปแบบใหม่ แต่หากจะดำเนินการด้วยวิธีแก้ไขข้อกำหนดของข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. 2528 อันเป็น “กฎ” ที่ออกโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมซึ่งเป็นฝ่ายบริหารนั้น ก็จะเป็นวิธีการที่ยังไม่มีความเป็นอิสระจากอำนาจบริหาร ดังนั้น จึงสมควรนำเอาประเด็นในข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. 2528 ทั้งหมดนั้นเข้าสู่ฝ่ายนิติบัญญัติเพื่อเพิ่มเติมบทบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 5/1 ให้มีผลรองรับความเป็นอิสระของคณะกรรมการตุลาการทหาร (กตท.) แล้วยกเลิกข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการศาลทหาร พ.ศ. 2528 ทั้งหมด ซึ่งวิธีนี้จะเป็วิธีการที่มีความเป็นอิสระทั้งด้านเนื้อหาและด้านกระบวนการออกกฎหมายรองรับ

3) ด้านการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหาร

ปัจจุบัน พระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจโดยตรงในการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารกลาง (ศาลทหารชั้นอุทธรณ์) และตุลาการศาลทหารสูงสุด (ศาลทหารชั้นฎีกา) ตามบทบัญญัติของมาตรา 10 วรรคแรก ส่วนการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร และศาลทหารกรุงเทพ นั้นทรงมอบพระราชอำนาจให้ผู้บังคับบัญชาทหารและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ตามบทบัญญัติของมาตรา 10 วรรคสุดท้าย มาตรา 20 และมาตรา 30 จึงเป็นเหตุให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจแทรกแซงตุลาการศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร และศาลทหารกรุงเทพ อันเป็นศาลทหารชั้นต้นได้

ดังนั้น หากจะให้การแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารมีรูปแบบตามผลของการวิจัยนี้ จึงต้องแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 10 วรรคสุดท้าย มาตรา 20 และมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ดังกล่าวให้มีบทบัญญัติที่สอดคล้องกับรูปแบบใหม่ที่ให้อำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการในศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร และศาล

ทหารกรุงเทพ (ศาลทหารชั้นต้น) เป็นของฝ่ายตุลาการพระธรรมนูญด้วยการรับมอบพระราชอำนาจจากพระมหากษัตริย์

4) ด้านองค์คณะตุลาการศาลทหาร

ปัจจุบัน พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 25 ถึง มาตรา 29 ได้บัญญัติรองรับขอบเขตอำนาจและสัดส่วนของตุลาการพระธรรมนูญกับตุลาการร่วมขององค์คณะตุลาการศาลทหารไว้

ดังนั้น หากจะให้องค์คณะตุลาการศาลทหารมีรูปแบบตามผลของการวิจัยนี้ จึงต้องแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 25 ถึง มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ให้มีบทบัญญัติที่สอดคล้องกับรูปแบบใหม่ขององค์คณะตุลาการศาลทหาร ดังนี้

(1) ศาลทหารชั้นต้นและศาลทหารชั้นอุทธรณ์ มีองค์คณะตุลาการที่ประกอบด้วยตุลาการพระธรรมนูญเป็นสัดส่วนข้างมากเกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนองค์คณะตุลาการทั้งหมด โดยมีตุลาการร่วมเป็นองค์ประกอบข้างน้อย

(2) ศาลทหารชั้นฎีกามีองค์คณะตุลาการทั้งหมดประกอบด้วยตุลาการพระธรรมนูญ โดยไม่มีตุลาการร่วมเป็นองค์ประกอบอยู่ด้วย

การวิจัยเสนอแนะเพิ่มเติมว่า การพัฒนารูปแบบขององค์คณะตุลาการศาลทหารชั้นฎีกานั้น จำเป็นต้องจัดแบ่งออกเป็นองค์คณะตุลาการตามลักษณะความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น องค์คณะที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายใช้กำลังทหาร และองค์คณะที่มีความเชี่ยวชาญด้านความมั่นคง องค์คณะที่มีความเชี่ยวชาญด้านวินัยทหาร องค์คณะที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเงินและงบประมาณ เป็นต้น

ในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายนั้นการวิจัยเสนอแนะด้านขอบเขตอำนาจของตุลาการศาลทหารให้มีรูปแบบ ดังนี้

(1) ตุลาการพระธรรมนูญ มีอำนาจวินิจฉัยทั้งปัญหาข้อกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริง

(2) ตุลาการร่วม มีอำนาจวินิจฉัยเฉพาะปัญหาข้อเท็จจริง

(3) เพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 เป็นมาตราใหม่ คือ มาตรา 29/1 เพื่อกำหนดกระบวนการคัดเลือกตุลาการร่วมแล้วขึ้นบัญชีไว้ โดยจัดแบ่งตุลาการร่วมตามลักษณะความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น บัญชีตุลาการร่วมที่มีความเชี่ยวชาญในด้านกฎหมายใช้กำลังทหาร บัญชีตุลาการร่วมที่มีความเชี่ยวชาญในด้านความมั่นคง บัญชีตุลาการร่วมที่มีความเชี่ยวชาญในด้านวินัยทหาร บัญชีตุลาการร่วมที่มีความเชี่ยวชาญในการเงินและงบประมาณ เป็นต้น

5) ด้านอำนาจการออกข้อบังคับและระเบียบของศาลทหาร

ปัจจุบัน พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 11 มาตรา 11/1 มาตรา 12 และมาตรา 18 ได้บัญญัติให้ “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเจ้ากรมพระธรรมนูญ” ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารมีอำนาจในการการออกข้อบังคับและระเบียบของศาลทหาร รวมถึงการออกกฎและคำสั่งต่าง ๆ ของศาลทหาร

ดังนั้น หากจะให้การออกข้อบังคับและระเบียบศาลทหารมีรูปแบบตามผลของการวิจัยนี้ จึงต้องแก้ไขเพิ่มเติมแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 11 มาตรา 11/1 มาตรา 12 และมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ดังกล่าวโดยให้การออกข้อบังคับและระเบียบศาลทหารรวมถึงการออกกฎและคำสั่งต่าง ๆ ของศาลทหารเป็นอำนาจของฝ่ายตุลาการพระธรรมนูญ

สำหรับ ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารนั้นมีความสำคัญเนื่องจากมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 4 บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้รักษาการซึ่งเป็นความเหมาะสมสำหรับรูปแบบศาลทหารในปัจจุบัน เนื่องจากศาลทหารและตุลาการศาลทหารทั้งหมดอยู่ในสังกัดกระทรวงกลาโหม ที่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้บังคับบัญชาผู้รับผิดชอบสูงสุดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 20 ซึ่งหากจะมีการพัฒนาศาลทหารรูปแบบใหม่ที่เป็นอิสระจากกระทรวงกลาโหมการวิจัยเสนอแนะให้แก้ไขและเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 4 โดยให้ฝ่ายตุลาการพระธรรมนูญเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร ซึ่งจะส่งผลให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมไม่มีความเกี่ยวข้องที่จะเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารอีกต่อไป

3.4 ข้อเสนอแนะประเด็นวิจัยต่อไป

เนื่องการวิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยเฉพาะปัจจัยบ่งชี้ความเป็นอิสระของศาลทหารจากฝ่ายบริหาร จำนวน 5 ด้านดังที่กล่าวมา เพื่อนำไปสู่การจัดทำเป็นรูปแบบศาลทหารที่เป็นอิสระจากอำนาจบริหาร ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่ายังมีประเด็นสำคัญที่สมควรจะได้มีการทำวิจัยเพิ่มเติมต่อไปอีกเพื่อทำให้ระบบยุติธรรมทางทหารมีความสมบูรณ์มากขึ้น ดังนั้น การวิจัยจึงเสนอแนะประเด็นที่จะเป็นหัวข้อการวิจัยต่อ ดังนี้

1) ประเด็นของศาลทหารเฉพาะกิจ ได้แก่ ศาลประจำหน่วยทหาร และศาลอาญาศึก ซึ่งเป็นศาลทหารที่จัดตั้งขึ้นชั่วคราวตามสภาพเหตุการณ์อันเป็นภารกิจเฉพาะ และเมื่อภารกิจเฉพาะนั้นเสร็จสิ้นลงก็จะถูกยกเลิกไป จึงสมควรศึกษาถึงรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน

เนื่องจากสาธการเฉพาะกิจเป็นส่วนหนึ่งของระบบสาธการ ดังนั้น มาตรฐานความยุติธรรมของสาธการเฉพาะกิจจึงส่งผลถึงความเชื่อมั่นต่อสาธการอันเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้การกิจเฉพาะดังกล่าวประสบความสำเร็จได้อย่างมีความชอบธรรม เนื่องจากขอบเขตอำนาจของสาธการเฉพาะกิจนั้นครอบคลุมถึงบุคคลทุกคนที่การกิจนั้นครอบคลุมถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะเป็นประชาชนทั่วไปหรือเป็นบุคคลที่อยู่ในบังคับของอำนาจรัฐอื่นก็ตาม ดังนั้น หากสาธการเฉพาะกิจของประเทศไทยไม่ได้รับความเชื่อมั่นยอมรับในมาตรฐานความยุติธรรม นอกจากจะเป็นปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการกิจเฉพาะนั้นแล้ว ยังเป็นปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและในประชาคมโลกได้ ดังนั้น การวิจัยเพื่อกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมของสาธการประจำหน่วยทหารและสาธการอาญาศีกของประเทศไทยจึงเป็นเรื่องสำคัญที่สมควรหาคำตอบจากการวิจัยต่อไป

2) การวิจัยนี้ มีคำตอบถึงรูปแบบความเป็นอิสระของตุลาการสาธการที่ประกอบด้วยตุลาการพระธรรมนูญและตุลาการร่วม เพราะตุลาการพระธรรมนูญและตุลาการร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อมาตรฐานความยุติธรรมที่ได้รับจากสาธการ เนื่องจากเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการของสาธการในการประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรม แต่ด้วยเหตุที่คุณภาพการทำงานของตุลาการพระธรรมนูญและตุลาการร่วมนั้นมีผลมาจากคุณภาพหรือสมรรถนะ (Competency) ที่มีอยู่ในตัวตนของผู้ที่เป็นตุลาการพระธรรมนูญและตุลาการร่วมอันประกอบด้วยความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะ (Attribute) ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นต่อการทำงาน ดังนั้น แม้ว่าปัจจุบันจะมีการกำหนดคุณสมบัติของตุลาการพระธรรมนูญและตุลาการร่วมไว้แล้วก็ตาม การวิจัยเพื่อกำหนดอันเป็นการพัฒนาคุณสมบัติของตุลาการพระธรรมนูญและตุลาการร่วม ก็ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาสาธการที่สมควรได้มีการวิจัยหาคำตอบต่อไป

3) นอกจากนี้ การที่นโยบายและการบริหารมีความสำคัญ เนื่องจากนโยบายเป็นเสมือนเข็มทิศที่เป็นกรอบนำองค์กรสู่จุดหมาย โดยมีการบริหารเป็นกระบวนการแปลงนโยบายลงสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งการวิจัยนี้ ได้มีคำตอบถึงความเป็นอิสระของนโยบายและการบริหารของสาธการ แต่ไม่มีคำตอบให้เห็นได้ว่า นโยบายและการบริหารของสาธการที่เป็นอิสระนั้นรูปแบบเหมาะสมควรมีโครงสร้างเป็นอย่างไร ดังนั้น การวิจัยเพื่อกำหนดรูปแบบนโยบายและการบริหารของสาธการ จึงเป็นอีกหัวข้อหนึ่งที่สมควรมีการศึกษาวิจัยต่อไป

4) ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งมาจากรูปแบบสาธการตามผลการวิจัยนี้ได้พัฒนารูปแบบองค์คณะตุลาการสาธการให้แตกต่างไปจากรูปแบบปัจจุบันทั้งในประเด็นสัดส่วนและประเด็นขอบเขตอำนาจของตุลาการพระธรรมนูญและตุลาการร่วม จึงส่งผลให้วิธีพิจารณาความตามบทบัญญัติของกฎหมายในปัจจุบันที่กำหนดกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีอาจไม่มีความ

สอดคล้องเหมาะสม ดังนั้น จึงสมควรศึกษาวิจัยให้ได้รูปแบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มีความเหมาะสมกับรูปแบบองค์กรตุลาการศาลทหารอันเป็นคำตอบของผลวิจัยนี้ ต่อไปด้วย